

PRASŁOWIAŃSKI SUFIKS *-ITJ*¹

1. Prasłowiański sufiks *-itj* wyjątkowo tylko spotyka się w wyrazach o zasięgu ogólnosłowiańskim, Mamy jednak kilkadziesiąt starych dialektyzmów prasłowiańskich o małym zwykle zasięgu geograficznym, sięgających niekiedy nawet epoki bałtosłowiańskiej, jak wykazują dokładne odpowiedniki bałtyckie.

2. Podstawowym znaczeniem formantu *-itj* było pojęcie 'pochodzenia w ogólności' od kogoś czy skądś, a więc 'przynależności do kogoś czy (rzadziej) do jakiegoś miejsca'. Stąd z jednej strony patronimica, matronimica (przynależność rodzinna) i nazwy mieszkańców związanych z jakimś miejscem, z drugiej zaś nazwy istot młodych, zwłaszcza (przede wszystkim w językach południowosłowiańskich) młodych zwierząt. Te dwa znaczenia patronimiczne i deminutywne trudno jest nieraz rozgraniczyć (zwłaszcza u rzeczowników osobowych).

3. Rzeczowniki osobowe od podstaw rodzaju męskiego

božitj zach., pld. 'syn boży, bożek': *bog* 'bóg'; *brätitj* 'syn brata, bratanek': *brät* 'brat'; *dēditj* 'potomek dziadka, spadkobierca po dziadku': *dēd* 'ojciec ojca lub matki, dziadek'; *dēveritj* 'syn brata męża' pld., wsch.: *dēver* *dēveri* m. 'brat męża'; *gospoditj* pld., wsch. 'syn pana': *gospod* *gospodi* m. 'pan'; *korljitj* pld. 'młody król, królewicz': *korlj* 'król'; *kznezitj* 'syn księcia': *kznez* 'książe'; *otčitj* pln. 'prawy syn swego ojca, spadkobierca spuścizny po ojcu': *otč* 'ojciec'; *panitj* pln. 'syn pana, młody pan': *pan* 'pan'; *r'oditj* 'członek rodu, krewny': *rod* 'ród, grupa ludzi związanych związkiem krwi' (por. sch. *plèmic* 'człowiek dobrego rodu': psł. *plemę* 'rodzina, ród, plemię'); *sōditj* zach., pld. 'syn sędziego': *sōdi*, *sōdji* 'sędzia'; *šuritj* pld., wsch. 'syn brata żony': *šurj* 'brat żony, szwagier'; *vojevoditj* 'syn wodza': *vojevoda* 'dowódca wojska, wódz'.

4. Nazwy młodych zwierząt

elenitj zach., pld. 'jelonek, młody jeleń': *elen* *elene* 'jeleń'; *golōbitj* pld. 'piskłę gołębia': *golōb* *golōbi* m. 'gołąb'; *kozłitj* pld. 'koźlątko':

¹ Zob. S. Rospond, *Południowosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -itj*, Kraków 1937, s. 115—156; F. Cuřin, *Historický vývoj rodiny a rodinné příslušnosti v českých nářečích*, Praha 1964, s. 9—42.

kozylz 'koziół'; *lvvityjz* 'szczenie lwie, młody lew' : *lvvz* 'lew'; *ogoritjz* pld. 'mały węgorz' : *ogorjz* 'węgorz', dokładny odpowiednik lit. *ungurjytis* 'mały albo młody węgorz', bsł. *anguritiā*-; *porisitjz* pld. 'małe świni, prosiak' : *porsz = lit. *pařsas* 'kastrowany samiec świni' (por. *porse* *porsete* 'prosie'); *pvitijz* pld. 'piskłę, młody, mały ptaszek' : *pvtz*, *pvtā* 'ptak', dokładny odpowiednik lit. *putytis* 'piskłę', bsł. *putitiā*-; *pvšitjz* pld. 'młode psa, szczeniak' : *pvšz* 'pies'; *sokolitjz* pld., wsch. 'piskłę sokole' : *sokolz* 'sokół'; *telitjz* pld. 'cielątko' : bsł. *telja*- 'ciele', lit. dial. *tēlias* 'ts.' (por. *tele* *telete* 'ciele'), *vl'čitjz* pld. 'szczenie wilka, wilczek' : *vl'kz* 'wilk', dokładny odpowiednik lit. *vilkjytis* 'ts.', bsł. *vilkitiā*-; *vornitjz* pld., wsch. 'piskłę wrony' : *vornz* 'gawron', *vorna* 'wrona', dokładny odpowiednik lit. *varnjytis* 'młody kruk', bsł. *varnitiā*-; *začitjz* wsch. 'młode zająca' : *začz* 'zając'.

W tej funkcji *-itjz* wymienia się nieraz z sufiksem *-e -ete*, np. *kozylitjz* : *kozylz*, *lvvitjz* : *lvvz*, *porisitjz* : *porse*, *telitjz* : *tele*.

5. W kilku wyrazach bezpośrednio podstawę tworzy przymiotnik dzierżawczy z sufiksem *-ovz*, np.:

korljevityz 'syn króla' : *korljevz* 'należący do króla' (*korljz* 'król'); *otbčevityz* pln. 'spadkobierca, dziedzic' : *otbčevz* 'związany z ojcem, należący do ojca' (: *otbčz* 'ojciec', zob. wyżej *otbčitjz*).

Tego rodzaju derywaty szerzą się na gruncie poszczególnych języków słowiańskich, por. csł. *vranovištz*, *lvvovištz* z omówionymi wyżej bsł. *varnitiā*-, psł. *vornitjz*, *lvvitjz*.

Takie przymiotnikowe podstawy częste są w patronimicznych imionach osobowych. W językach południowo- i wschodniosłowiańskich spotykamy także tego typu imiona utworzone od przymiotników dzierżawczych z sufiksem *-inz*, *-jz*².

6. Rzeczowniki osobowe od podstaw rodzaju żeńskiego

dětitjz pld., wsch. 'dziecko, zwłaszcza chłopiec, młode zwierząt' : *dětz* coll. 'dzieci' (: *děte* 'dziecko, dziecię'); *orbičitjz* pld., wsch. 'syn niewolnicy, sługa' : *orbica* 'niewolnica'; *orbynjitjz* wsch. 'syn niewolnicy' : *orbynji* 'niewolnica'; *sestritjz* pld., wsch. 'syn siostry, siostrzeniec' : *sestra* 'siostra'; *sestričitjz* pld., wsch. 'siostrzeniec' : *sestrica* dem.; *tetitjz* pld., wsch. 'syn ciotki, siostry matki lub ojca' : *teta* 'ciotka'; *tetzičitjz* pld., wsch. 'syn ciotki' : *tetzička* 'ciotka'.

7. Nazwy młodych zwierząt

gositjz pld. 'piskłę gęsie, gąsiątko' : *gosz* 'gęś', prawie dokładny odpowiednik lit. *žasytis* 'ts.', bsł. *žansitiā*-; *grdličitjz* pld. 'piskłę turkawki' (ses. też *ka-grdličištz* 'ts.') : *grdlica* 'turkawka'; *lastovičitjz* pld. 'piskłę jaskółki' : *lastovica* 'jaskółka'; *lvvičitjz* pld. 'młode lwicy' : *lvvica* 'samica

² Por. R. Jakobson, *Studia linguistica in honorem T. Lehr-Splawiński*, Warszawa 1963, s. 300—303; K. Rymut, *Słowotwórstwo polskich patronimicznych nazw miejscowych z przyrostkiem -(ov)itjo...*, Wrocław 1973, s. 131.

wa' (: *лвз* 'lew', por. wyżej *лвѣтъ*); *орѣчиць* pld. 'piskłę orła' : *орѣца* 'orlica' (: *орѣз* 'orzeł').

8. Z formacji typu *орѣчиць*, *сестричиць*, *гѣдѣчиць*, *lastovičiць*, *orbičiць* wyabstrahował się wcześniej sekundarny sufixs *-ič-itjъ*, zaświadczony np. w: *gospodičiць* pld., wsch. 'panicz' : *gospodъ* 'pan' (por. wyżej *gospoditjъ*); *кнѣзѣчиць* strus. 'syn księcia' : *кнѣзь* 'książe'; *tajimičiць* pld., wsch. 'dziecko nieprawego łoża' : *tajmъ* 'tajemny, skryty' (: *tajiti* 'taić'); *ženimičišť* esł. 'dziecko nieprawego łoża' : *ženima* 'nałożnica' (por. esł. *ženimišť* 'dziecko nieprawego łoża')³.

Podobnie rozwinął się w językach serbsko-chorwackim i słoweńskim złożony formant deminutywny *-č-ič*, *-č-ič* jako wariant podstawowego *-ič*, *-ič*.

9. Sufiks *-itjъ* spotyka się nie tylko w funkcji formantu oznaczającego pochodzenie rodzinne, przynależność rodzinną, ale także (choć rzadziej) w ściśle związanej z tym funkcji wyrażania pochodzenia skądś, przynależności do jakiegoś miejsca, a więc w nazwach plemion, mieszkańców pewnych okolic, miast (nomina originis)⁴, np.:

borovitjъ 'ktoś lub coś związane z borem, lasem, pochodzące z boru, lasu' : *borovъ* 'związany z borem, lasem', *borъ* 'bór, las'; *sloboditjъ* pld., wsch. 'mieszkaniec wolnej osady, ziemi' : *sloboda* 'wolność; wolna ziemia, osada', *Dregovitji* plemię ruskie : *dregy dregъve*, *dregy dregъve* 'moczar, bagno'; *Lęditji* plemię północnośląskie : *lędo* 'ziemia nieuprawna, nie zaorana'; *Obodritji* plemię zachodniosłowiańskie i naddunajskie: *obъ Odrě* 'nad Odrą'; por. także stpol. XIV—XV w. *mieście* 'mieszczanin, mieszkaniec miasta', niebieski *mieście* 'niebianin, mieszkaniec nieba', w Bulli gnieźnieńskiej z r. 1136 *Zagorzycy* mieszkańcy osady położonej za górami: *za gorojо*, *Zagorje*, *Zagora*⁵; *Białowieżycy* : *Biała Wieża*; kasz. *P^og^oo^orice* mieszkańcy miejscowości *P^og^oo^ore*⁶, już w r. 1135 *Podgorzycy* ludzie zamieszkujący *Podgórze (Podgorje)*⁷; z południowej Małopolski, z Górngoy Śląska i Lubelszczyzny: *borowicy* mieszkańcy wsi *Borowna*; *bytomeic* mieszkańcy wsi *Bytomsko*; *brzezicy* mieszkańcy wsi *Brzezic*; *laskowicy* mieszkańcy wsi *Laskowa*; *leszczynicy* mieszkańcy wsi *Leszczyna*; *tarnawicy*

³ A. Vaillant, *Grammaire comparée des langues slaves*, IV: *La formation des noms*, Paris 1974, s. 333.

⁴ W. Taszycki, JP XXI, s. 33—42; S. Rospond, op. cit., s. 137—139; B. Lindert, *Formanty służące do tworzenia nazw mieszkańców w językach słowiańskich*, Lublin 1967, s. 40—45.

⁵ R. Trautmann, *Die Elb- und Ostseeslawischen Ortsnamen I*, Berlin 1949, s. 179, przyjmował możliwość przekształcenia z *Zagorica*. Nie widać podstaw. Zob. Taszycki l. c.

⁶ Według F. Lorentza, *Gramatyka pomorska II*, Wrocław 1959, s. 702 „Nazwy mieszkańców tworzą się od nazw miejscowych za pomocą tego sufiksu w północno-wschodnio-kaszubskim i odosobnione w gwarze luzińsko-wejherowskiej”.

⁷ Trautmann, op. cit., s. 179.

mieszkańcy wsi *Tarnawa*⁸; słoweń. w karyneckim dialekcie rozańskim w nazwach mieszkańców osiedli, np. *Boroučac*, *Podhórčac*, *Čaloučac*⁹; sch. *küćić* (*küćević*) 'człowiek z dobrego domu, dobrego pochodzenia': *küća* 'dom'; *Mlěćić* 'čovjek iz *Mletaka*, Wenecjanin': *Mlěci* pl. 'Wenecja'; ros. nazwy mieszkańców np. *kostromič*: *Kostroma*; *moskvič*: *Moskva*; *omič*: *Omsk*, nazwa wodna *Om*; *pskovič*: *Pskov*; *tomič*: *Tomsk*, nazwa wodna *Tom*; *vjátić*: *Vjotka*.

Podstawowym w tej funkcji prasłowiańskim formantem jest sufiks *-en-inъ*, *-jan-inъ*.

10. Prawie wszystkie omówione wyżej patronimica, matronimica a także nazwy małych zwierząt można uważać równocześnie za wyrazy zdrobniałe, deminutiva. Czystymi deminutywami czy hipokoristikami, bez żadnego ubocznego znaczenia, są: *bratanitjъ* pld., wsch. : *bratanъ* 'syn brata', *moldenitjъ*, *molděnitjъ* pld. : *moldenъ*, *molděnъ* 'młodzieniec, chłopiec; dziecko', *otročitjъ* pld. : *otročъ* 'dziecko, chłopak'.

Sufiks *-itjъ* w funkcji formantu tworzącego deminutiva i hipocoristica rozwinął się bardzo w językach serbsko-chorwackim i słoweńskim (kosztem sufiksów *-ьсь*, *-ькь*, *-ькь*)¹⁰. Powszechnie są tu także deminutiva z tym formantem od podstaw nieżywotnych, np. sch. *gradić*: *grad* 'miasto', słoweń. *gradič*: *grad*; sch. *snopić*: *snop* 'sноп', słoweń. *snopič*: *snop*. Na północy Słowiańszczyzny tego rodzaju deminutiva są wyjątkowe np. pol. dial. śląskie *kraic* 'kawalek, kromka chleba': *kraj*, psł. *krajъ* 'nacięcie, okrawek, odcinek'¹¹.

Znamienne, że w staroczekawszczyźnie sufiks *-ić* nie wykazuje jeszcze tak wielkiej produktywności¹².

11. Wyodrębnia się grupa derywatów odprzymiotnikowych nazywających nosicieli właściwości, cech (nomina attributiva), np.:

bělitjъ zach., pld. 'ktoś lub coś wyróżniające się bielą': *bělъ* 'biały'; *bystritjъ* zach., pld. 'ktoś lub coś wyróżniające się szybkością': *bystrъ* 'szybki, niepohamowany'; *golitjъ* pld. 'człowiek goły, bez zarostu; biedak': *golъ* 'goły'; *molditjъ* pld. 'dziecko; młodzieniec; młode zwierzęcia': *moldъ* 'młody'.

Z poszczególnych języków słowiańskich należą tu np. pol. dial. kasz. *lewic* 'człowiek posługujący się przede wszystkim lewą ręką, mańkut': psł. *lěvъ* 'lewý'; sch. *břzič* 'człowiek szybki': psł. *břzъ* 'szybki'; *drāgovič* 'ktoś drogi, kochany', czakawskie *dragić* 'ts.': psł. *dorgъ* 'drogi'; słoweń.

⁸ P. Galas, JP XXIII, s. 13—18.

⁹ F. Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika*. VII Dialekti, Ljubljana 1935, s. 6.

¹⁰ R. Bošković, *Razvitak sufiksa u južnoslovenskoj zajednici*, Beograd 1936, s. 97—99.

¹¹ F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, III, 1966—1969, s. 48.

¹² W. Boryś, *Budowa słowotwórcza rzeczowników w tekstach czakawskich XV i XVI w.*, Wrocław 1969, s. 114—116.

hudič 'diabeł' : psł. *chudъ* 'chudy, nędzny; lichy, zły'; *mrlič* 'zmarły, nieboszczyk' : psł. *mrlъ* 'zmarły' participium do *mъrō merti* 'umierać'.

Tego rodzaju derywaty nawiązują do omówionego wyżej typu *korl-jevitjъ*.

W języku polskim sufiks *-ow-icz* (końcowe *-cz* < *-c* pod wpływem ruskim p. niżej punkt 13) wykorzystano od XVIII w. do celów ekspresywnych na oznaczenie osób od jakiegoś szczególnego upodobania, np. *karierowicz* : *kariera*, *spacerowicz* : *spacer*, *wycieczkowicz* : *wycieczka*. W podobnej funkcji spotyka się również sch. *-ov-ič*, np. *obješenjâkovič* formacja ekspresywna: *obješenjâk* 'gałgan, łobuz', *rdjâkovič* ekspresywne : *rdja* 'nicpoń, hultaj, lotr'¹³.

Te formacje ekspresywne nawiązują poprzez znaczenie związku z cechą wyrażoną w podstawie derywacyjnej do pierwotnych patronimików, por. np. csł. *dijavoličičstъ* 'diaboli filius' : *dijavolъ* 'diabeł', *mamoničičstъ* 'mamona filius' : *mamona* 'bogactwo, złoto, mamona'¹⁴.

W języku polskim stadium przejściowe, związane z deprecjacją pierwotnych patronimików, widoczne jest w ekspresywnych charakterystycznych nazwiskach, typowych dla komedii drugiej połowy XVII i początku XIX w.¹⁵.

12. Wyjątkowo spotyka się sufiks *-itjъ* w strukturalnej funkcji formantu asymilującego wyraz obcy, np. *biritjъ* 'ten, kto ogłasza zarządzenia, wydarzenia, herold' stara pożyczka orientalna, por. tatarskie *böjörövcy* 'rozkazodawca, władca' zasymilowane w słowiańskim przez substytucję rodzimego sufiksu *-itjъ* na miejsce zapożyczonego *-či*; sch. dial. czakawskie *gardélič* 'szczygieł' : włoskie *cardellino* 'ts.', z substytucją rodzimego *-ič* na miejsce włoskiego deminutywnego *-ino*¹⁶.

13. Sufiks *-itjъ* jest również ważnym formantem onomastycznym. W języku prasłowiańskim tworzył imiona odojcowskie, patronimiczne, reprezentowane np. przez stpol. *Boguslawic*, strus. *Volodiměričъ*, sch. *Boljeslavič*, *Dobromirovič*. Formacja ta miała duże znaczenie w pierwotnym prasłowiańskim ustroju rodowym. Zachowała się ona najlepiej na Rusi, por. np. do dziś żywotne rosyjskie imiona ojca na *-ič*, *-ov-ič*. Pierwotnie ruskie patronimica na *-ičъ* stosowano jedynie w wyższych warstwach społeczeństwa. W klasach niższych, używających imion jednotematowych, w funkcji patronimików występowały przymiotniki dzierżawcze przede wszystkim na *-ovъ*¹⁷.

Drugim z kolei centrum produktywności patronimicznego sufiksu *-itjъ* jest język serbsko-chorwacki, w którym pozostałością pierwotnych imion

¹³ M. Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik*, I, Beograd 1964, s. 543.

¹⁴ L. Malinowski, PF V, s. 114—116.

¹⁵ L. Malinowski, l. c.

¹⁶ W. Boryś, op. cit., s. 115.

¹⁷ R. Jakobson, l. c., s. 300.

patronimicznych, odojcowskich jest niezliczona ilość dzisiejszych nazwisk na *-ić* (typ *Petrić, Miletić, Savić, Nikolić : Milošević, Jovanović, Živanović*)¹⁸. Dialektycznie dobrze jest jeszcze zaświadczone pierwotne znaczenie patronimiczne, a więc np. *Petrović* 'syn Piotra'¹⁹.

We wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego na obszarze bułgarsko-macedońskim ani imiona, ani nazwiska tego typu poza nielicznymi wyjątkami nie są znane. W języku słoweńskim spotyka się tylko nieliczne ślady, dziś jest to typ martwy, notowany niekiedy w funkcji ekspresywnej (por. wyżej paralelne polskie *-owicz*, *nomina attributiva*).

W staropolskim i staroczeskim zaświadczone jest duża ilość imion patronimicznych na *-ie*, *-owic*, *-ewic* (w XII—XIII w. w staropolszczyźnie tylko *-ie*). Począwszy od XIII w. formacja ta zaczyna się cofać, degradowana do sfer niższych. W drugiej połowie XVI w. w polszczyźnie wychodzi z użycia, rugowana przez nazwiska przymiotnikowe na *-ski*. Ślady jej pozostały tylko w dialektach peryferycznych.

Pierwotny typ imion patronimicznych zachował się natomiast dobrze na Łużycach w nazwach rodzin: dłuż. na *-ojcy, -ejcy : -icy (-yey)*, głuż. *-ecy : -icy*.

14. Na dużej połaci Słowiańszczyzny (zachodnia bez Słowacji, zachodni odłam południowej, przede wszystkim centrum obszaru)²⁰ sufiks *-itjъ* odegrał ważną rolę przy tworzeniu nazw miejscowych. Najstarsza ich warstwa to omówione wyżej patronimica, pierwotne nazwy mieszkańców, sekundarnie dopiero przekształcone na nazwę miejsca, osiedla zamieszkałego przez nich.

15. Formacje z sufiksem *-itjъ* cechuje zwykle akut czy to na samogłosce rdzennej czy też na sufiksальной (*brätitjъ : lvvitjъ*). Dobrze zaświadczone jest również stara repartycja barytoneza akutowa : oksytoneza²¹.

16. Sufiks *-itjъ* jest formantem sekundarnym derywującym od wyrazów niemotywowanych (przede wszystkim) i motywowanych. Wyjątkowo tylko spotyka się derywaty odpierwiastkowe. Formant ten powstał w epoce wspólnoty bałto-słowiańskiej, kontynuuje biał. *-it-jo-*. Jak widzieliśmy, istnieje grupka wyrazów bałto-słowiańskich z tym sufiksem (*anguritja-*, *putitja-*, *vilkitja-*, *varnitja-*, *žansitja-*). Dokładnymi odpowiednikami są lit. *-ytis* m., łot. *-itis* m. W języku litewskim za pomocą sufiksu *-ytis* tworzą się przede wszystkim deminutiva, patronimica i nazwy mieszkańców. Spotyka się też imiona patronimiczne, nazwy wodne i nazwy miejscowe

¹⁸ T. Maretić, *O narodnim imienima i prezimenima u Hrvata i Srba*, Rad Jugoslav. Akademije Znanosti i Umjetnosti LXXXII, Zagreb 1886, s. 109—113.

¹⁹ I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, s. 408.

²⁰ S. Ruspand, op. cit., s. 157—240; I. Popović, op. cit., s. 438.

²¹ J. Kuryłowicz, *L'accentuation des langues indo-européennes*, Wrocław 1958, s. 297; *Indogermanische Grammatik*, II: *Akzent, Ablaut*, Heidelberg 1968, s. 148.

z tym formantem. W języku łotewskim *-itis* używa się w funkcji deminutywnej i na oznaczenie pochodzenia.

Analiza morfologiczna sufiksu *-itj̆* wskazuje na nawarstwienie się *-j̆* (sekundarnego formantu strukturalnego) na podstawowe *-it̆*, por. rosyjskie nazwy mieszkańców: dawne *moskv-it-in̆* pluralis *moskviči* : *Moskva*, *pskov-it-in̆* pl. *pskoviči* : *Pskov̆* (dziś *moskvič*, *pskovič*), do dziś *ostrov-it-j̆-nin* 'mieszkaniec wysp, wyspiarz' : *óstrov* 'wyspa'.

W oparciu o dobrze zaświadczone podstawy derywacyjne z sufiksem *-ica* (np. *gřdlica*, *lastovica*, *orbica*, *sestrica*) wysunięto hipotezę, że początkowe *-i-* sufiksu *-itj̆* może być częściowo związane z pierwotnymi femininami na *-ĭ*²². Warto wskazać też na dawne masculina i feminina na *-ĭ* spotykane w naszym materiale jako podstawy derywacyjne formacji na *-itj̆* (*golob̆* m., *děver̆* m., *gos̆* f.). W takim wypadku *-i-* w *-itj̆* byłoby wynikiem normalnego w derywatach sekundarnych wzdłużenia elementu przedsufiksального²³.

Warto dodać, że w języku litewskim w podobnej funkcji jak *-ytis* = psł. *-itj̆* spotykamy również dwa inne sufiksy różniące się samogłoską początkową: *-ai-tis* i *-ie-tis*²⁴.

17. W zabytkach cerkiewnych dobrze zaświadczona jest też odmianka sufiksu *-itj̆* rodzaju nijakiego np. *dětište* (: *dětišt̆* m.) 'dziecko' (czesko-csł.), rus.-csł. *mladište* (: *mladišt̆* m.) 'ts.', *otročište* (: *otročišť* m.) 'dziecię, chłopczyk', *taimičište* (: *taimičišt̆* m., *taimičič̆* m.) 'dziecko nieprawego łoża'. Wyraz *dětište* znajduje odpowiednik w ros. *dětišče* 'dziecię, dziecko' (przestarzałe), przenośnie 'dziecię; twór', dial. *dětišče* 'adoptowane dziecko; rodzone dziecko': *dětišče* augmentativum 'dziecko'. Dokumentacja dialektyczna (np. z okolic Moskwy, Uralu, Archangielska, Pskowa, Nowogrodu, Słownik russkich narodnych govorov AN SSSR) wskazuje jednak, że mamy tu do czynienia z kontynuantem psł. *-išče*, tworzącego także augmentativa i deminutiva.

Csł. *-ište* znajduje dokładny odpowiednik w sch. dial. czakawskim *-ičo*. Formant ten tworzy w gwarze Suska deminutiva od podstaw rodzaju nijakiego (w opozycji do męskiego *-ič*), np. *očičo*, *ušičo*, *jajčičo*, *mostičo*²⁵.

²² A. Vaillant, op. cit., IV, s. 335—336.

²³ O zjawisku tym zob. J. Kuryłowicz, *L'apophonie en indo-européen*, Wrocław 1956, s. 406.

²⁴ Zob. J. Otrębski, *Gramatyka języka litewskiego*, II, Warszawa 1965, s. 261—263; J. J. Mikkola, RS I, s. 18; J. Endzelina, *Comparative phonology and morphology of the Baltic languages*, The Hague—Paris 1971, s. 125—126.

²⁵ J. Hamm, M. Hraste, P. Guberina, *Govor otoka Suska*, Hrvatski dijalektološki zbornik I, Zagreb 1956, s. 98—99.